

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDÓSNOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

Magyarország minden rendű és rangú kath. tanítóságához.

Írta: Bertalan Vince.

A magyar kath. tanítóknak ez idő szerint még nincs módjukban a Magyarországi Tanítói Egyesületek Országos Szövetségébe, mint alapszabályszerűleg elismert kath. egyesület kebelében működő tanítóknak belépniök. Miért is mint ilyen nem képviselheteti a kath. tanítói kar hivatalos összességét, és pedig nem kisebb okból, mivelhogy a Szövetség alapszabályainak megalkotásában az arra való meghívás *bűnös* elmulasztása miatt nem vehetett részt, másfelől eltagadhatatlan tény az, hogy ott a destruktív irányzatnak számos oly jelenségeivel találkozunk, ami miatt jobbnak vélt távol tartani a kath. tanítóságot, mint hivatalos testületeket, illetőleg egységet.

Bár az én szerény nézetem szerint, reánk kath. tanítókra nézve csak előnyünkre szolgálna, ha tudásunk, hitvallói érzelmeink fegyverzetével mint hivatalos testületek vehetnénk fel a harcot mindazon kérdések megvitatásában, amelyekben elleneink sokkal gyengébbek, mint ahogy mi kath. tanítók gondolnók.

Ha már azonban mi kath. tanítók saját jellegünket felölölő testületünk keretében hivatalosan nem is vehetünk részt a Szövetségben, tudomásunk van arról, hogy a kath. tanítók többé-kevésbé tagjai a vármegyei általános tanítói testületeknek, ahol az állami tanítók testületében és azokon kívül sok kath. vallású, kath. érzésű tanító van.

A katolikus tanítósághoz szólok tehát első sorban is, amely akár közvetve, akár közvetlen az iskola jellegére való tekintet nélkül a Szövetség kötelékében áll.

Nem ismeretlen előttünk azon féktelen harc, amit a tanítók azon része követ, akik a szabadgondolkozás jegyében radikális irányzatúaknak vallják magukat azzal a jelszóval, amely minden *jelekezeti tendenciának az iskolából való kizárását és a közoktatás államosságát teszi követelése tárgyául.*

Felekezeti tendencia alatt azonban más nem érthető, mint a vallásoktatásnak kérhetetlen kiküszöbölése az iskolákból, amely csak úgy volna lehetséges, ha a közoktatás az egész vonalon állami lenne, vagyis egy oly érdekszférába jutna, ahol a vallás oly magánügynek tekintetnek, amelynek

egyáltalán nem lehet befolyást gyakorolni a gyermekképzés és nevelésre nézve, sőt a természetfölöttiség tudatára való vezetés, az Istenség létének bizonyítása, mint az Franciaországban van, nálunk is tiltva legyen.

Ebbeli törekvéseiknek elérésére a tanítók és tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását is felveszik törekvéseik közé, jöhetnek a szocializmus, kifejezettebben a radikálisizmus pórázán vezetett s a szociáldemokratizmus kebelén enyelgő Franciaország sem önként és jókedvűleg ment bele legutóbb a tanítók fizetésének javításába. Holott az ember jogosan azt várta, hogy a szindikátusokba verődött francia népnevelők által nevelt szociáldemokrata nép radikális képviselője két kézzel siet kívánságait teljesíteni, ami helyett kapott ugyan fizetésjavítást, de a szindikátusokat is feloszlatták, mert hát... igen is, mert hát nagyon is nyakára ült a nemzeti eszmének a Hevré kar- és Ferrer elvtársnak a nemzeti létet veszélyeztető nevelés és bölcsellettani szociológiája.

Az a szociál-pedagógia nagyon is éreztette erkölcsi és faji visszaesés hatását, ami Franciaország vezető szerepét e téren biztosította ugyan, de más tekintetből másodrendű tényezővé tették a világ dolgainak irányításában s ki tudja hova fog fejlődni az erkölcsi rombolás, amit az iskolákba kötelező tanításra bevezetett és a polgári erkölcsökről szóló katekizmus sehogy sem tud visszatartani, mert hiányzik benne az erkölcs valódi lényege, az imító erő, az Isten félelme, amely nélkül minden erkölcs zabolátlanná és korlátlaná fajul.

Tudvalevő dolog, hogy a Szövetség kebelében a jövő hét folyamán tanács-, igazgatóság- és tisztikarválasztás lesz.

Nagyban folyik ez iránt az agitáció, kiváltképen a radikális tanítóság részéről, hogy lehetőleg elvtársaikat emeljék a Szövetség intézőségének élére, mi végből szerte a hazában hirdetik, hogy ők a tanítók igaz barátai, egyedül ők voltak azok, akik a tanítók legutóbbi fizetésrendezésében elért sikereket, eredményeket kivívták és egyedül ők azok, akik a tanítók javát szolgáló eszméket megpendítették, propagálták és honoráltatták, a többi semmit vagy annál kevesebbet tett, miért is a vezetőségnek pusztulnia kell, hogy helyet adjon a rózsás reményekkel, utólérhetetlen boldogsággal kecsegtető és a szélsőségek alkotta gyönyörökben uszó radikális elemeknek. És egyedül ők és senki mások a tudományok művelői, a társadalom igaz barátai,

a honmentők és mi egyebek, amik a magyar tanítóság működésének érdekkörébe vágnak.

Pedig hát tiszta lelkiismerettel megállapíthatja a magyar tanítóság, hogy a radikális tanítóság a tanítók javának előmozdítása érdekében egyebet sem tett, mint féktelenül izgatott és a tanítóságot a megrendszabályozás alá vitte, amelynek dics felankjától Ember Károly bölcsessége, utánjárása és közvetítése szabadította meg a magyar tanítóságot, kimondatva azt, hogy a minősítés nyilvános és ha a tanító azt magára nézve sérelmesnek találja, jogában áll a minősítés megállapításának fegyelmi úton való felülvizsgálatát kérni, amely rendelkezésben bizonyos vonatkozásban befoglaltatik az a kívánság, amely szerint a tanító a magasabb fizetési fokozatba való előléptetéstől csakis jogerős fegyelmi ítélettel üthető el.

Egyébként minden néven nevezendő eredmény egyedül a radikális elemeken kívül eső magyar tanítóság együttes és párhuzamos mozgalmának köszönhető, amelyben a magyar kath. tanítóság azonos módon elsőrendű szerepet vitt, mint a Szövetség, míg a radikális tanítóság egyebet sem tett, mint üszköt vetett a tanítók egységébe, hogy amennyire csak lehetséges egyenetlenkedést keltsen és kiküszöböljön onnan minden elemet, amely nem céljait szolgálja és itt elsősorban a kath. meggyőződésű, a kath. érzelmi magyar tanítóságot, amely elvégre is tizenegy millió magyar állampolgár képviselőjének mondható, akármilyen jellegű általában működjen is.

Es ezzel a tizenegy millió magyar állampolgár képviselőjének tekinthető legalább is husz-huszonegyezer kath. vallású, kath. érzelmi tanítóval akar úgy rendelkezni, hogy önönmaga fölött mondja ki a halálos ítéletet? Ébredjen fel a magyar kath. vallású és érzelmi tanítóság és vegyen példát a protestáns tanítóságtól, amely mindenütt és minden időben elsősorban is protestáns érzelmi ember. És miért ne lehetne a magyar kath. tanító is elsősorban is kath. érzelmi ember?!

Én nagy figyelemmel kísérem a tanügyi mozgalmakat, amennyire lehet élénk tevékenységgel működöm közre és nem tudom eléggé dicsérni protestáns vallású kartársaimat, hogy oly szívós protestánsok, amiért is őszintén szölv. tisztelettel is adózom irántuk, de akkor minduntalan azt is szeretném az egész vonalon tapasztalni, hogy a kath. tanítók is oly szívósan kath. érzelműek.

Nem kételkedem afölött, hogy azok. Ép azért nem győzöm eléggé figyelmüket felhívni a mostani mozgalomra a magyar kath. tanítóság azon részének, amely az általános tanítói vagy állami tanítói egyesületek révén tagja a Szövetségnek, hogy egyesületük képviselőjéül csak olyanra adják szavazatukat, aki vallásos érzületével és eszelekedetével tanúságot ad arról, hogy távolról sem azonosítja magát a szabadgondolkodás jegyében utazó radikális szociáldemokratákkal. Amit ők hirdetnek, az ha még oly káprázatos színben legyen is beállítva, nagyobb részében tévely és amit ők ígérnek, mindaz, ha komoly ígéret volna is, de nem az ő modorukkal valószínűsíthető meg.

Mert az az egy bizonyos, hogy a magyar nemzeti, a faji, az állami lét egyedül és csakis a vallás-erkölcsös képzés és nevelés által teremtett alapon tartható fenn és fejleszthető tovább, ha minden iskola állami lenne is. Ha erről letértünk, megszűnt a legerősebb kapocs, amely bennünket, mint nemzetet, mint fajt államiságunk érdekében összetart.

Hiszem ezek után, hogy a magyar kath. tanítóság alkalmaztatási jellegének megkülönböztetése nélkül tudni fogja, hogy kik azok az érdemes kartársak, akiket bizalmával megajándékozhat, hogy a Szövetség kebelében felvegye a harcot azon elemekkel, akik minden áron a vallás-erkölcsös érzelmi tanítóságot egyszerűen semmibe sem venni, száműzni törekednek, amelyre nincs más válasz, mint energikus fellépés: mintha mi is volnánk valakik, vagy mi?! Akár állami, akár kath., akár községi iskolában működünk is!

A természetrajzi oktatás menete.

Irta: Kóródy Miklós.

A természetrajz tanításában szabatos rendszert irányadónak venni nemcsak hogy nem lehet, de nem is szabad. Itt csak egyetlenegy elv alkalmazható: *A tanítás haladjon ismeretlől ismeretleire.* A természetben nincs egyszerű és összetett, mert a baktérium pld. annyira összetett dolog, holott a legegyszerűbb élőlény, hogy a kis gyermekre nézve csaknem érthetlenebb, mint a kutya vagy tulok. Az arany pld. elem, de igen összetett magyarázatok útján lehet eljutni az elem és vegyület fogalmáig. Nincs könnyű vagy nehéz. A viszonyok szerint minden könnyű és minden nehéz. Talán annak volna értelme, hogy haladjunk közeli ról távolira. Ezen elv azonban okvetlen téves képzetekhez vezet. Például a macska elég közeli állat, de a róla szerzett kép nehezen vezet az oroszlán vagy tigris ismeretéhez. A macska kicsiny, az oroszlán nagy. A macska alig jut húsételhez, az oroszlán mást nem is eszik. A macskát ölbe vesszük, az oroszlántól remegünk. És így tovább. Igaz, hogy meg vannak a hasonlatosságok, de jelentékeny képzeletmegerőltetésre van szükség, hogy a macska, e miniatúr tigris az oroszlán fogalmához elvezessen. Aztán haladásunk iránya nem is az, hogy egyikből kifejlisszük a másikat, hanem ellenkezőleg, mindeniket külön-külön akarjuk ismerni s a közöttük lévő közös vonásokat megtalálni s nem csupán egyet akarunk ismerni, hanem minél többet, hogy az illető család vagy rend fogalma minél teljesebb legyen. Azoknak a híres pedagógiai tételnek, amelyeket itt fejtegettünk, egyikét sem látjuk igazolva. Sokszor egyikük-másikuk didaktikaellenes és gyakorlatilag alkalmazhatatlan. A természetrajz tanítást ilyen bizonytalan irányelvekkel megkötni nem szabad. Még a Miklós Gergely által annyira alkalmazott eredetileg Lübtől származó eljárást, hogy először a ház körüli, aztán a mezei s végül az erdőn élő állatokat tanítsuk, sem fogadható el, mert ez megrontja a természet törvényei iránt való érzéket. A szelídített állatok pld. sok tulajdonságot veszítettek és sok olyant kaptak, amelyek messze elütnek a vadon élő állatok tulajdonságaitól s így a természetben uralkodó törvények szemléltetésére nem alkalmasak. Mindezekkel e didaktikai irányokkal végre le kell számolnunk s meg kell keresnünk és találnunk ama felfogást, amely kezünkbe adja a természeti lények tanulmányozásának kulcsát. Ezt pedig megtalálni egyáltalán nem nehéz. Két tényező van itt, amit egyik írónk így fejezett ki: *A nagy természet és a kicsiny ember.* A természet nagy térben és időben. Mi pedig egész életünkkel a természet hatalma alatt állunk. Gondolkodásunkat a tér és idő keretéből ki nem vonhatjuk, továbbá a lények

szemléletét a felettünk uralkodó törvényektől el nem választhatjuk. Tanításunk menetének tehát e három tényező ad irányt:

1. a tér,
2. az idő és
3. a természetben uralkodó törvények.

A térben, mint tudjuk, anyagok vannak s ezek létrehozzák a vízszintes és függőleges tagosultságot. Az anyagokat erők mozgatják s e mozgások előidézik az időben történő változásokat. A vízszintes és függőleges tagosultság s az időbeli változások egyaránt hatással vannak az élő és élettelen természetrajzi lényekre. Az ásványok mállanak, más ásványokká alakulnak, feloldódnak, jegecesednek, elporladnak stb. A növények szüntelenül változnak, növekednek, szaporodnak, elhalnak, vándorolnak, alusznak stb. Az állatok ide-oda vándorolnak, nagyon elszaporodnak, kipusztulnak, szint, alakot változtatnak stb. vagyis világos, hogy ez a három tényező adja meg az irányt azon didaktikai elvek felkérésére, amelyek szerint vizsgálódva, helyes természetrajzi ismeretekre tehetünk szert.

Elveink:

1. Mindig az elménkkel átfogható legnagyobb térben gondolkozunk.

2. A természeti lények vizsgálata közben egyszerre legalább a négy évszakot mindig tartjuk szem előtt.

3. Minden lény azon törvények hatása alatt vizsgálható, amelyek az ő életét vagy létezését első sorban befolyásolják. Pld. szó van a macskafélékről. Térbelileg ezen állatok a forró és mérsékelt éghajlat alatt találhatók. A hidegégővet nem kedvelik. Ime előttünk lebeg az egész föld. Időbeli változások szempontjából legkedvezőbb számukra az a változat, amelyik a térbelihez, a forró éghajlat-hoz legjobban hasonlít s ez azért van, mert ők ragadozó állatok lévén, akkor kapnak legtöbb táplálékot, ha a nap melege más állatok nagy számban való fejlődését eszközölheti.

A természet törvényei közül leginkább látjuk fölöttük uralkodni a *hang* és a *fény* törvényeit. Talpok pamatos, hogy mozgás közben zajt ne csapjanak, a tigris testén a csikok a lengő nádhoz, az oroszlán sárga színe a puszták homokjához, a hiúz pettyes teste a fák között átszűrődő fényfoltocskákhoz stb. hasonlítanak. Szemük a sötétben való látásra is be van rendezve. Fülük pedig szerfelett éles hallású. Természeti törvény nyilvánul fogaikban is. Ők nem rágó, hanem tépő szerkezettel vannak ellátva, mert leginkább vérrrel szeretnek táplálkozni. Egyszerűen az állatokat felülről, magasabb szempontból kell ismertetni, hogy az emberi szellem saját magasabb átölelő képességét állandóan érezze s ezt csupán a tér és idő szünet nélkül való alkalmazásával éri el.

Ebben a felfogásban igazán nem fontos az a kérdés, hogy tehát mivel kezdjük s milyen irányban folytassuk a természetrajz tanítást. Ha hegyvidéken lakunk, akkor hegyvidéken kezdjük, ha alföldön lakunk, akkor alföldön kezdjük. Kifejtett elvi felfogásunk szerint ez egészen mindegy. Továbbá követjük az évszakokat. És melyik növény, vagy melyik állat legyen a kiindulás? ez sem lényeges. Amelyik éppen kezünk ügyébe esik. Csupán egy körülmény van, amit valamennyire figyelembe kell venni, de ez is igen ruganyos s tetszés szerint való dolog. Ugy nevezhetném: *előkészítés*. Pld. a vegytannal előkészitem az ásványtant, de úgy is foghatom fel, hogy a vegytannal utólag felvilágosítom az ásványtant, avagy az ásványtannal anyagot szol-

gáltatok a vegytannak. A természeti tények és lények annyira össze vannak fonódva, hogy bármelyikkel és bármely oldalról kezdjük, egészen mindegy. Ebben a kérdésben mindig az dönt, hogy a felforgó körülmények között mi a legcélszerűbb eljárás. Eltekintve a vidékek, évszakok, vízszintes és függőleges tagosultság stb. szerfelett való változatoságától, már maga az a körülmény, hogy iskoláink 1—6 tanítások s e számok kombinációiban mindenféle összetételűek lehetnek, ahol nem és nyelvi különbségek egyaránt befolyásolják a tanítás rendjét, valóban merész vállalat volna a tanítás menetére szorosabb elvi irányokat megjelölni s ha ezt tennők, nem használnánk vele, hanem minden bizonnyal ártanánk.

Itt csupán a következő általános elvek vehetők figyelembe:

1. Az *egyedek* képzeit a természetrajzban megadjuk az első-második osztályban a lakóhely ismeretek keretében, a harmadik-negyedik osztályban olvasmánytárgyalások útján.

2. A *cél kitűzése* a természetrajzban a világ legcélszerűbb tanítási művelete. Pld. ma tanulunk: a rágesálokról, a ragadozó madarokról, a pálmafélékről, a nemes fémekről, a szabályos rendszer jegeformáiról stb.

2. A *lélektani fogalmaktól a logikai fogalmak* felé a népiskolában úgyszólván egyetlen tantárgy, a természetrajz vezet. Az egyedektől haladunk a fajták, innen a fajok, nemek, családok, rendek, osztályok, körök felé s minden lépésnél feltűnik, hogy mind kevesebb és kevesebb lényeges jegy marad. A gerincesek körénél, vagy az egyszikű vagy sokszikű növényeknél már könnyű a definíció, alig marad néhány lényeges jegy. Valóságos logikát taníthatunk a népiskolában természetrajzi szemléltetés útján. Ez egyúttal a képzetek szüntelen *összekapcsolása* és szakadatlan *összefoglalása* is.

4. Az *alkalmazás* a természetrajzban szüntelen. Minden szó egy-egy alkalmazás. Amott az élvezetek világát bővíjük. Emitt gazdasági ismereteiket gyarapítjuk, majd a Teremtő felé vezet utunk, ismét máshol egészségünk megőrzésére szerzünk egy jó ismeretet stb.

5. Utóljára hagytam a szemléltetést, a napi leckék szempontjából. A természetrajzban vannak olyan szemléleti részek, amelyek egyenesen az uralkodó törvényt fejezik ki. A macskánál a behúzható karmok, a kutyanál az elkopott ujjak az állat egész természetét megvilágítják. Ha a tanító el is mondja az állat fő részeit, hogy: az ökör áll fejből, törzsből és végtagokból, ezt ne tekintse az állat lényegének. Különben is az ökör áll a gerincoszlopból és annak függelékeiből s nem fejből, törzsből és végtagokból. Az ökörnek lényege tehát a gerincoszlop, mely eldönti, hogy ez *gerinces* állat. Lényege továbbá, hogy *emlős*, lényege, hogy *kérődző* s épen különlegesen a szarvasmarhára lényeges az *üreges szarv*. A szemléltetés tehát alulról felfelé vagy felülről lefelé mindig a lényeges pontokra irányuljon. Mivel pedig az V., VI. osztály számára a rendeket vesszük tananyagul, legelső sorban mindig a rendet jellemző tulajdonságokra kell a súlyt helyezni.

Kartársak! Adakozzatok, gyűjtsetek az árvaházra és üdülőházra!

Az ifjúság hazafias neveléséről nem magyar- ajkú vidéken.

Irtta: *Vörös Ferenc.*

I.

Édes hazánkat sokféle nemzetiség lakja, amelyek a magyarral egy politikai nemzetet alkotnak. A magyar több mint ezer esztendeje bírja e drága hont. Mint akkoriban más nemzetek, őseink is hősök vére árán szereztek ezt a földet. Az itt lakó nemzetiségek csaták hevében részben elhullottak vagy kivándoroltak, részben pedig beleolvadtak a magyar fajba s ezzel összeházasodva új családokat alkottak, a hazának nagy férfiakat és hősöket adtak. Történelmük a magyar faj történetével egy és ugyanaz. Egyenlően osztoznak minden jog és kötelességekben, a magyarral egyenlően élvezik a föld áldásait és egyenlően szenvedték az Istentől hazánkra mért csapásokat.

Változván az idők, azzal együtt az emberek is megváltoztak. Némely vidéken a nemzetiség iparkodása következtében jólétre, nagyobb vagyoni tételre, mint a magyar faj. Mással ez gazdagodott s az idegen nyelvű szegényedett el. Egyes helyeken a foglalkozásnak megfelelően a tótok, máshol a németek, ismét máshol a magyarok telepedtek le nagyobb számban. Közben a történelmi események is közrejátszottak, hogy egyes vidékeket a hasonló nyelvűek népesítették be nagyobb számban s így természetes, hogy ezer év múltán egész magyar, tót, román, rutén stb. lakosságú megyék keletkeztek.

Mint mindenhol, nálunk is akadtak emberek, akik a zavarosban szeretnek halászni, hogy a félrevezetett nép tudatlanságát kihasználva, saját érszényüket tömjék és egyéni existenciájukat biztosítsák. Ezek a szédelgők 1848-ban is elhitették a néppel, hogy lesz külön tót, német és román ország hazánkból, ha az osztrákkal egyesülve, a magyar fajt kiirtják. Tudjuk a történelemből, hogy keservesen csalódtak. És csalódní fognak mindannyiszor és saját magukat fogják tönkretenni, ha e hazában a nemzetiségi izgatókra hallgatva, egyenletlenségeket, zavarokat idéznek elő. Mert bármily nagy legyen a nemzetiségek száma nálunk, az kétségtelen, hogy e hazát a magyarok alapították s így isteni és emberi jogát e föld öröklésétől senki kétségbe nem vonhatja.

De eltekintve ettől, az egység és megoszthatatlanság érdekében is el kell a nemzetiségeknek ismerniök a magyar faj szupremáciáját, mert ahol oly sokféle nép lakik, mint nálunk, ott csak egy politikai nemzet lehet. S valamint az Amerikában élő magyar nép ott nem nevezheti magát magyar nemzetnek, habár nyelvét, szokásait szabadon használhatja és vallását követheti, úgy nálunk is élvezik e jogokat a nemzetiségek, de a magyar lobogó előtt fejet kell hajtaniök.

Tudjuk a történelemből, hogy Róma sok népfajt igazított le s meghagyta szokásaikat, vallásukat, nyelvüket, de hivatalos nyelvvé a latint tette.

Midőn tehát mi is más nagy nemzetekhez hasonlóan bánunk el a köztünk élő nemzetiségekkel, nem követünk el igazságtalanságot és szeretetlenséget velök, hanem az ő boldogságukat is előmozdítjuk, midőn a magyar nyelvet elsajátíthatóvá s ezáltal a hivatalokkal és a magyar néppel való könnyebb érintkezést lehetővé tesszük részükre.

Csak nézzünk körül a szomszéd országokban, tanulmányozzuk az ottani viszonyokat, meg fognak győződni, hogy sehol nem élveznek a nemzetiségek akkora kiváltságokat, mint édes hazánkban. S midőn

e föld az ő szülőföldjük, itt nyugosznak ősapáik, számos emlék és minden érdek ide fűzi őket: nem követnek el hazaárulást azok, akik a pánszlavizmus, pángermanizmus és dákoromanizmus felé kacsingatnak?

De bármennyire be fogjuk bizonyítani igazságunkat, a nemzetiségi izgatók gondoskodnak arról, hogy a nép szemét tovább is hályog borítsa s a szellemi vaktság mellett tőkét gyűjtsenek maguknak.

Akinek magyar szív dobog keblében s akit meggyőződése hazaszeretetre sarkalt, az nem lehet tétlen, különösen a néptanítóknak kötelessége felvenni a küzdelmet, hogy az itt lakók szívéből a hazafiság és hazaszeretet tüze ki ne aludjék s akiben még nem fogamzott meg: beleültesse.

Az óvodák, a népiskolák megteszik kötelességüket. Ápolják, fejlesztik a hazafiúi lelkesedést, tanítják a magyar nyelvet, de sajnos, a tapasztalat azt bizonyítja, hogy az iskolából kikerült nemzetiségű vidéken lakó gyermekek lassankint elfelejtik a magyar nyelvet, sőt idővel, az izgatók aknamunkája folytán, sokan még a hazához való hűtlenséget is dicsőségek tartják, megvetnek, gyűlölnék mindent, ami magyar.

Miután így áll a dolog, hazafiúi kötelességünk nekünk a magyar nyelvet és hazafiságot az iskolán kívül is ápolnunk és fejlesztenünk.

Mivel azonban minden városnak, községnek, helynek s az ott lakó népnek megvannak az ő speciális tulajdonságai, viszonyai, érdekei, életkörülményei: lehetetlen oly egységes eszközöket felfalálni, amelyekkel minden vidéken egyaránt sikert érhetünk el magyarságunk érdekében, azért jelen értekezésem kapesán felsorolt anyagomból mindenki kiválaszthatja az ő lokális érdekének legmegfelelőbbeket vagy bölcs belátása szerint egy kis jóakarattal mindenki hozhat áldozatot az atyaink által Istennek épített oltár, az édes haza érdekében.

Tompa azt mondja: «Minden emberi nagyság alapja a jellem». És ez tény. A valóban kiváló egyének, bármily pályán működjenek, ha a magasztos elvtől, tiszta szándéktól lelkesítetnek, mindenkit hódolatra gerjesztenek maguk iránt. Szavaiknak mintegy ösztönszerűleg hitelt adunk, bennök bizunk és óhajtjuk őket utánozni. Jólétük vállalkon nyugszik s ha kidőlnének mellőlünk, még csak élni sem volna érdemes. A jellemes emberek a társadalom lelkiismerete gyanánt tekinthetők s az életben fölényt gyakorolnak és tiszteletreméltó tekintéllyel bírnak.

Nincs ember, ki hivatásának becsülettel, tehetségéhez mérten meg nem felelhetne. Mindenki érvényesítheti Istentől nyert adományait, ha azokat rossz célok eszközéül nem tekinti s életét boldoggá és boldogítóvá teheti. Még a kis dologban is lehet igaz, méltányos és becsületes, szóval a számára kijelölt körben hiven betöltheti a reá bízott kötelességeket, vagy mint Köleseý mondja: «Elveit és fűzéseit mindenki megtisztíthatja, magát erénykövetésre szoktathatja... napjait célirányos tettekben eltöltheti». Tetteink kivételében azonban józan alapelvek vezéreljenek, mert nélkülük hasonlítunk a szél által ide-oda dobált iránytű nélküli hajóhoz. A tapasztalás is bizonyítja, hogy elvtelen ember előtt nem létezik sem törvény, sem szabály, sem rend és nincs tekintély, tisztelet.

A jellemes embert tehát életében erkölcsi elvek vezérlik s ennek, valamint értelmének befolyása alatt működik. Az ilyen ember mások egyénisége iránt tisztelettel viseltetik, de megőrzi saját függetlenségét is. Férfiasan kitart erkölcsi elvei mellett még akkor is, ha ezáltal talán népszerűségét veszítené is. Becsü-

let vezérli minden dolgában, beszédében, tetteiben, amelyekből lelkiismereti kérdést csinál. Akit az Isten ily jellemmel áldott meg, az illő kegyelettel lesz a nemzet által tiszteletben tartott tárgyak iránt, minden magasztos törekvés, tiszta eszmék s nemes szándék iránt. A jellemes ember kegyeletben tartja a mult és jelen idő nagy embereit. Enélkül nem lehet megbízhatóság, hit bizalom, enélkül nem képzelhető társadalmi béke. Mert a kegyeletben van az alapja a valásnak és a hazaszeretetnek, mely az embereket egymáshoz, egy hazához s így mindnyáját Istenhez kapcsolja.

Minden nagy jellem ismertető vonása az erős akarat. Az ilyen egyén minden tettének jelentősége van; erőt, függetlenséget, önbizalmat tanusít s maga iránt öntudatlanul is hódolatot, tiszteletet parancsol s követésre buzdít.

Eötvös elősorolván Széchenyi érdemeit, így ír: «azon férfiak közül, kik különböző nemzeteknél a reform zászlaját kítűzték, alig találunk egyet is, ki azt Széchenyinnél több merészséggel tette volna... föllépése elhatározott, csaknem szenvedélyes vala... senki nem fogja tagadni, hogy az országnak ő volt első agitátora s hogy működése eredményeinek nagy része épen azon bátorságnak, azon kiméletlenségig vitt erélynek vala köszönhető, amellyel minden előítélettel s ellenvéleménnyel szembeszállt.»

A történelemben tekintve, sok példát találunk. Mátyás királyt bátorsága tette a magyarok legnagyobb királyává. Egy alkalommal a hozzá küldött követet a legnagyobb nyílzáporban hallgatta ki s ott adott neki feleletet. Görgeyt is bátorsága tette katonái előtt kedvelté. Mikor az osztrákok a szőnyi sánccokat el akarták foglalni, diszruhában állt a katonái elé s így szólt: «ne féljete, a golyó ma csak engem keres» — s a huszárok fényes diadalt arattak. Imre király csak egy szál vesszőt vett kezébe s azzal ment Endre táborába. A költő Zrínyinek sokszor neve is elegendő volt a győzelemre. A törökök rettegtek. Siro gyermekét nevével csillapítja a török anya. Ha Hunyadi János történelmét olvassuk, meggyőződünk, hogy a nagyságot nála sem a lángész alkotta, hanem a tiszta becsület, az igazság s kötelesség magasztos érzete, szóval a jellem.

SZEMLE.

Az elemi iskolai végbizonyítvány ügye a főrendiházban.

Csernoch János dr. hercegprimásnak egy nagyjelentőségű felszólalása hangzott el szerdán a főrendiházban, melynek *fontosságát* külön ki kell emelnünk.

A hercegprimás éleslátása vette észre — s tette szóvá — hogy a *népiskolai végbizonyítvány, mint a választói jog kelléke*, olyan feltételhez van kötve ezen benyújtott javaslat által, mely számos visszaélésre adhat alkalmat. Ugyanis a benyújtott javaslat mintegy választójogi érettségi vizsgát konstituál, midőn a kiküldött miniszteri ellenőrző közeg aláírásától teszi függővé a végbizonyítvány érvényességét, tehát végelemzésben a politikai jog gyakorlatát: a választói jogot. A hercegprimás tehát azt sürgette, hogy ama miniszteri utasítás, mely majd körülírja a miniszteri biztos jogait, precíz és kimerítő legyen, mert különben a miniszteri közeg eljárása úgy az *egyházi autonóm jogok, mint a polgárjogok*

sérelmére vezethet s adhat bő alkalmat. A hercegprimás e tárgyra vonatkozólag a következőket mondotta: Ez a törvényjavaslat, amilyen kicsiny, épen olyan fontos. A törvényjavaslat jogokat ad, azonban a jogoknak elvételére is ad alkalmat és épen azért legalább a kultuszminiszter úrhoz intézendő kérelem alakjában szeretnék odahatni, hogy azok a jogok, amelyeket a törvényjavaslat a jövőendő választóknak biztosít, a gyakorlatban is valóban biztosíttassanak.

Az 1908-iki törvény 7. §-ában az az intézkedés foglaltatik, hogy (olvassa): «Minden elemi iskola fenntartója köteles az elemi iskola hat évfolyamát elvégzett minden tanuló részére magyar nyelven kiállított bélyegmentes végbizonyítványt adni». A választói jogról szóló törvény pedig erre vonatkozólag úgy intézkedik, hogy választói jogot kap az is, aki az elemi népiskola VI. osztályát, vagy annak megfelelő más tanfolyamot, sikeresen elvégezte. A harmadik stádium pedig, amelybe ezen 1908-iki törvény 7. §-a intézkedésének az ügye került, már azt mondja, hogy végbizonyítványt csak az kaphat, aki az elemi iskola VI. osztályából a záróvizsgát sikeresen leteszi, a záróvizsga és a végbizonyítvány érvényébe pedig megkívántatik az iskolafelügyelő aláírása.

Méltóságos főrendek! Ezek az iskolafelügyelők vagy miniszteri biztosok, akik ezen vizsgálatokhoz kiküldetnek, oly nagy hatalmat fognak kezükbe kapni, aminővel a tanügy terén talán csak az érettségi vizsgálatokon és a tanítóképezdei tanképesítő vizsgálatokon működő miniszteri biztosok rendelkeznek. Mert ez a törvényjavaslat egy egészen új, azt lehetne mondani, választójogi érettségi vizsgát hoz be, és akik ezt az érettségi vizsgát a miniszteri kiküldöttnek és biztosnak nézete s véleménye szerint nem állják ki sikeresen, azoknak a választójogi törvény idevonatkozó intézkedése alapján választói jogosultságuk nem lesz. Méltóztatnak ebből látni, hogy egy nagyfontosságú hatalmat fog kapni ezen törvény által az a miniszteri biztos a kezébe s épen azért nagyon szükséges lesz, hogy abban az utasításban, amelyről szó van a 3. §-ban, hogy t. i. a miniszteri biztosnak hatáskörét, eljárását és más állami tanfelügyeleti közegekhez való viszonyát a kultuszminiszter rendeletileg fogja szabályozni, szükséges lesz, hogy a kultuszminiszter úr részletesen és világosan fejtse ki ennek a miniszteri kiküldöttnek hatáskörét, mert különben ez az intézkedés maguknak a felekezeti iskoláknak autonómiáját is sérteni fogja, amely felekezeti iskolák, a mi törvényeink szerint, jogosítva vannak végbizonyítványokat kiadni.

Ez egy teljesen új intézkedés, amelyet a választói jogról szóló törvény szükségessé tett, de épen azért úgy kell azután a gyakorlatban végrehajtani a választói jogról szóló törvénynek intézkedését, hogy az a jövőendő választókra és magukra a felekezetekre valamiképen sérelmes ne legyen.

Ezekre voltam csak bátor felhívni a kultuszminiszter úr figyelmét.

Szociál-charitatív működés és szociális hivatás.

(v.) Nem kétséges, hogy a szociális munka minden barátja többé-kevésbé kinosan érzi azt a hozzá nem értést, mellyel e téren lépten-nyomon találkozunk. A nagytömeg szellemi és szociális értelemben fölébredt a hosszú álomból s ez az ébredés szükségkép

maga után vonta a különböző szociális (a legtágabb értelemben) intézmények megszületését. A régi jótékonykodáson alapuló intézmények hovatovább vesztenek jelentőségükből és helyüket a szociális intézmények foglalják el. Mert hal' Istennek, az emberiség nagyobb része már tudatára ébredt annak, hogy a gyöngébb, a szerencsétlenebb viszonyok közeppen született nem élhet kizárólag a társadalom aldozat-készségéből, mert egyrészt a társadalom megváltozott gazdasági viszonyok folytán képtelen az épen ezen helyzet folytán iszonyu mértékben kifejlődött pauperizmus folytonos istápolására, másrészt meg az emberi méltóság is tiltakozik a munka nélküli kényelmes megélésnek a jótékonykodást leple alatti kicsikarása ellen. Ezzel természetesen nem azt véljük, hogy szüntessük be a jótékonykodást. Hanem igenis azt, hogy hozzuk napfényre a munkában rejlő erkölcsi és anyagi értéket. Neveljük a népet a munka szeretetére és szerezzük meg neki a munkalehetőséget. Azokat pedig, akik rászorulnak, támogatjuk a jövőben is keresztény szeretettel.

A charitatív tevékenykedés — amint a közintézmények fejlődése mutatja — tényleg csökken, míg a szociális működés mindinkább tért hódít. Ha azonban alaposan szétnezzük kissé, azt látjuk, hogy amíg a charitatív intézmények kellőleg prosperáltak, mert csak nemes szív és megfelelő anyagi javak kellettek, addig a legtöbb szociális intézmény — noha munkában épen nincs hiány — eddig vajmi ritkán felelt meg a beléje helyezett várakozásnak. Mi lehet e jelenség oka? Föltétlen bizonyossággal merjük állítani, hogy az, hogy manapság a szociális munka részvevőinek többsége ezt a tevékenységet még mindig a charitatív tevékenységgel téveszti össze, melyet kizárólag a felebaráti szeretet sugalmazására végez. Holott a mai szociális viszonyok úgy kívánják, hogy ez a munka a szeretettel párosult *szociális hivatás* termése legyen. Így természetes, hogy a legszebb eredményekkel kecsegtető akciók legtöbbször a jószívű, de hozzá nem értő dilettánsok képzetségén szenved hajótörést; nem beszélve arról a — sajnos, gyakran előforduló — sajnálatos esetről, amikor az ilyen akciókra idült feltűnési viselkedésben szenvedők vetik rá magukat.

A szociális hivatás a munkára való kedven és alkalmazhatóságon kívül még sok mindent kíván. Így jelesen a szociális viszonyok gyakorlati és elméleti ismeretét s egy jó adag türelmet és — last not least — alázatosságot.

A bonyolult gazdasági viszonyok alapos áttekintésére elengedhetetlen követelmény a nemzetgazdaságtan és szociológia ismerete. Hogy valóban áldásos működést fejthessünk ki, nemcsak a népet, hanem életének, helyzetének körülményeit is töviről-hegyire ismernünk kell. Mert a nép szellemi és gazdasági fölemelése és a népnevelés csak akkor valósulhat meg igazában, ha figyelembe vesszük azokat a tényezőket, melyek a nép életében döntő szerepet játszanak. Így a munka, annak körülménye és minősége, bére; a gazdasági piac helyzete; a nép gondolkodásának és lelki hangulatának állandó jellemzői, a család, a gyermekek, nevelésük és ennek lehetősége stb., stb. Szóval mind olyan dolgok, melyekbe bepillantást csak sok tapasztalással és még több tanulással lehet nyerni. S ennek hiánya miatt nem terem gyümölcsöt a szociális műkedvelők munkája.

Nem szükséges — kivált a hozzáértőknek — hosszasan bizonyítgatnom, hogy a szociális munka eredményes végzése szociális, gazdasági, lélektani stb.

ismeretek bírása nélkül ma már szinte elképzelhetetlen. A mindinkább fejlődő egyesületi élet ezenfelül még egyéb gyakorlati ismereteket, úgy közigazgatási ismereteket, a különféle szövetkezetek pedig megfelelő szakismereteket kívánnak. Azok, akik ilyen téren dolgoznak, tudják, hogy milyen bámulatos tudatlanság uralkodik még ezen a téren. Pedig ez az ismeretanyag, mely az emberiség szociális összműködésén, az élet megjavításán a hivatottak kezében annyit lendíthet, nem olyan rengeteg, hogy azt jóakarattal, lelkiismeretességgel és szeretettel bárki is el ne sajátíthatná. A különböző jó szakmunkák és útmutatások, a gyakorlati kiképzést célzó szociális intézmények, szociális kurzusok, szaklapok, konferenciák mind-mind kincseshányai ezen ismereteknek. Hisz ha úgy valójában nekifeküdne az igazi szociális munkának ennek az országnak tanítósa: hogy megváltozna néhány év múlva ennek a nemzetnek a képe s ezzel a tanítósa munkája is hatásosabbá válna úgy a népre, mint magára a tanítósa.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Brunowszky Rezső Új Abécés Könyvei.

1. *Új Abécé- és Olvasókönyv, kapcsolatban a biblia és katekizmus elemeivel, kombinált módszer szerint. Nagy kiadás a többtanítós rk. magyar tanításhelyű iskolák számára, 509 képpel. Ára 52 fillér.*

2. *Új Abécé- és Olvasókönyv, kapcsolatban a biblia és katekizmus elemeivel, kombinált módszer szerint, az egytanítós magyar tanításhelyű rk. iskolák számára. Kis kiadás, 350 képpel. Ára 44 fillér.*

3. *Új Abécé- és Olvasókönyv, kapcsolatban a biblia és katekizmus elemeivel, az irva-olvasástól módszer szerint. Kis kiadás, az egytanítós magyar tanításhelyű rk. iskolák számára, 264 képpel. Ára 44 fillér.*

4. *Új Abécé- és Olvasókönyv, kapcsolatban a biblia és katekizmus elemeivel, a hang- és mozdulatutánzó (fonomimikai) módszer szerint. Kis kiadás az egytanítós magyar tanításhelyű rk. iskolák számára, 220 képpel. Ára 44 fillér.*

A Szent-István-Társulat négy új abécét adott ki, amelyekben biblia is van, katekizmus is van. Ezeket a könyveket Brunowszky Rezső tanítóképző-intézeti igazgató írta.

A szerző az abécé felépítésében abból a gondolatból indult ki, hogy a manapság elfogadott módszerekből kiválogatta azokat a részeket, amelyek magasabb pedagógiai szempontból bírálva, értékesek. Ezeket azután néhány eredeti részlettel megtoldotta és új rendszerbe foglalta.

1. A kinesztéziás módszer értékes része — a hangképzésnek élettani tapasztalatokon nyugvó sorrendje — érvényesül a hangoztatás előgyakorlataiban.

2. A hangoztató módszer értékes része az a sok apró elbeszélés (hangmese), amelyeknek a pontja mindig az ismertető hang. Ezt követi oly szavak tartalmának a szemléltetése, amelyek az ismertető hanggal vagy kezdődnek, vagy pedig végződnek; néhány helyen ez a hang a szó közepén van. A gyermek tehát már itt is olyan szavakat tanul, amelyek tartalmát szemlélteti.

3. A képletes módszer képek alapján, leszarmtatással ismerteti az új hang nyomtatott képét. Brunowszky R. könyveiben ez a rész, az eddig meg-

jelent abécékhez viszonyítva, sokkal tökéletesebb, mert még a *kettős* mássalhangzókat is természetesen és könnyűséggel vezeti le.

4. Ez után következik a szabatos nyomtatott betű olvastatása és a szavak jelentésének képekben való bemutatása (a lap közepén). Ez is egészen új rész. *A gyermek mindig olyan szavakat olvas, amelyeknek a tartalma képen vagy ugyanazon a lapon van, vagy pedig korábbi szemléltetés alapján ismeretes előtte.* Azt hisszük, hogy ezt a rendkívüli lényeges pedagógiai tulajdonságot a *gyakorlati* pedagógus a legnagyobb örömmel fogja üdvözölni. Hiszen a szemléltetés szükségességét a pedagógusok Apácai Csere János és Commenius óta állandóan hirdetik, ámde eddigi abécéink ezt az elvet sehogyan sem tudták a *gyakorlatba* átültetni s többek között ennek az elvnek az elhanyagolása okozta, hogy a gyermekek olvasás- és írás-tanulása olyan egyhangú és keserves. A gyermek pszichikai fejletlensége miatt tapad annyira ahhoz, ami «kézzelfogható», ami érzékelhető. A rendszeresen alkalmazott és a gyermeki szemléletnek megfelelő kép vonzóvá, változatosabbá és kedvesse teszi az olvasást. Ezenkívül a naív szemlélettel egyező kép értékes esztétikai hatásokat is gyakorol a gyermekre. Van-e olyan abécénk, amely akkora és oly rendszeresen alkalmazott képgyűjteménnyel szolgálja — mint a *Brunowszky* féle abécé — a gyermek olvasni- és írni-tanulását? Nincs. Sőt a külföldi abécé-irodalom sem mutathat föl oly abécét, amelyben annyi *beszéd*es kép volna, mint amennyi a szóban levő abécékben van. A nagykiadású abécében, amely a 2, 3, 4, 5 és a 6-tanítós katolikus iskoláknak készült, 509 kép van! Valóságos modern orbis pictus!

5. A mikor a gyermek az új betű keretében már olvas, következik a nyomtatott betű analízise a nagy táblán, a palatáblán s 2—3 szóinak a rajzoltatása. Azt talán nem is szükséges fejtegetnünk, hogy az emberiség előbb ismerte a rajzolt (s az ekkép kifejlődött nyomtatott) betűt, mint az írottat. A gyermek ma is *ösztonszerűleg* előbb rajzolja s csak azután, «pedagógiai beavatkozásra» írja a betű formáját. Amikor már le tudja rajzolni a nyomtatott betűt, következik az írott betű leszármaztatása a nyomtatottból és pedig olvastatási célból. Amikor pedig az írott betű keretében a gyermek olvas már, következik az írott betű analízise, majd az írás vonalrendszerének bemutatása s végül az írott betűk iratása.

Láttnivaló, hogy ezekben az abécékben minden részecskének megvan a maga pedagógiailag indokolt helye. Szigorú és pontos logikán nyugszik az egész abécé rendszere. Minden részecske miért-jének megvan a maga oka. Ötletszerűséget, indokolatlanságot nem találunk a könyvben. Sőt szerzője nem egy helyen (főképen az írva-olvastató és fononimikai módszerű abécéiben) szembeszáll az úgynevezett pedagógiai közhelyekkel, hagyományokkal és a lélektanilag kimutatja — tarthatatlanságukat. Két abécét a szerző *kombinált módszerű* abécének nevezett el, amelynek nemcsak pedagógiailag vett értékes és érdekes sajátosságai vannak, hanem a *nyomdai technika szempontjából is egyedül áll a maga nemében.* A *Brunowszky*-féle abécét ugyanis az eddig ismertetett részletek *sorrendi* megbontásával és 1—2 részletnek a beékelésével *négyféle* módszer szerint egybe lehet állítani. A nyomdában szinte a sakkozásra emlékeztető klisétologatusokat lát a szemlélő. Ez a «sakkozás» pedig nagy pedagógiai és anyagi értékeket rejt magában. Pedagógiai értéke abban van, hogy *bármiféle módszerű abécét kaphat ugyanattól a szerzőtől a tanító.*

Aki fononimikus, az kaphat fononimikai abécét (gyönyörű képekkel); aki az írva-olvastató módszer híve, az kaphat írva-olvastató módszerű abécét stb. Anyagi értéke pedig abban van, hogy a már meglévő kliséelemek legnagyobb része *mindegyik* abécében felhasználható. Ez pedig nagy anyagi megtakarítást jelent.

Rendkívül kedves az a szöveg is, amely a kis betűk között van. Ez a szöveg is új, eredeti s a gyermek naív szemléletének megfelelő. *Stilusa* rendkívül könnyű. Ennek a szövegnek a megértésével valóban nem lesz baja a tanítónak. S ezzel áttérhetünk az olvasókönyvi rész ismertetésére.

Az olvasókönyv egyházi és világi tartalmú olvasmányokból áll. Közbe-közbe van ékelve egy-egy nagy betű ismertetése. Az olvasókönyvi részben rövid, magyaros, könnyen érthető és könnyen értelmezhető mondatokból álló olvasmányok vannak a nép-, állat- és csalimesék köréből. Van néhány hangulatos olvasmány a beszéd- és értelemgyakorlatok köréből is. Természetes, hogy vannak egyházi vonatkozású olvasmányok is; sőt ilyen tartalmú *eredeti* versikék is.

Az olvasókönyvi részben van a *bibliai* és a *katekizmusi* anyag is. Hogy az első osztály teljes vallástani anyaga föl lett véve az abécébe, az különösen a filialis iskolák szempontjából rendkívül dicséretes, amelyekben eddig sok helyütt nem lehetett rendszeres és állandó hitoktatást tartani. Ez az anomália ezzel az abécével most már megszüntethető, mert míg eddig — az I. osztályban nem lévén erre tankönyv, az anyaegyház lelkésze pedig időhiányból nem járhatván át — a fiókegyházak iskoláiban az első évben akárhányszor is nem történhetett meg a tanterv előírta hitoktatás, most *Brunowszky* abécés könyvével *minden iskolába bevonul a hittan tanítása is.* Ez újítást a legnagyobb elismerést érdemli a kiadó Szent-István-Társulat. Az abécé hittani anyagának közlését az esztergomi főegyházhatóság engedélyezte. Ezt az anyagot a szerző valóban oly szerencsésen tárgyalja, hogy a legkényesebb pedagógus sem emelhet kifogást ellene. A gyermekek a tanító (hitelemző) szabad elbeszélése és *szemléltetés* alapján (tehát szintetikus módon) szereznek ismereteket, azután (amikor már olvasni tudnak) az anyagot *olvasmánytárgyalási alapon* is újból megismerik. Ezt követi a tanulás kivonása és az anyagnak kérdések útján (analízis) való begyakorlása; végül a megőgázitendő részt a szerző ilyen J jellel jelöli.

Nagyon értékes sajátossága a könyvnek, hogy a szerző az olvasmányokat az *időszerűség* elvének megfelelően illesztette belé az olvasókönyvi részbe. De nem kevésbé becses az az újítás sem, hogy a szerző az egész anyagot *óráról-órára beosztotta s ezzel olyan tananyagfelosztást adott, amely rendkívül sok munkától kíméli meg a tanítót.* A tanítónak nem kell egyebet tennie, mint a könyvet elővenni és a tananyagfelosztás szerint haladni.

Nagyon fontos, hogy a tanító a tananyagfelosztás jeleire vigyázzon. Így például a bibliai anyag előtt levő *kereszt* (a részletes tananyagfelosztásban) azt jelenti, hogy ez az olvasmány csak *élszóval* tárgyalandó; a *vastag pont* pedig azt jelenti, hogy az az olvasmány már olvastatandó.

A *Brunowszky*-féle abécében értékes útmutatások is vannak és pedig a hangoztató és a kézjegyzítő előgyakorlatok szabályai, hogyan kell a kis betűket ismertetni, az írásgyakorlatokról (mikor kell tollat, tintát használni), az olvasmánytárgyalás és a bibliai

anyag tanításának leckemenete, a bibliai anyag, az olvasás és az írás órarendje.

Látványos, hogy e könyveknek szerzője nemcsak a gyermekekre, hanem a *tanítóra* is gondolt. Annyira gondolt, hogy aki *abécéjét és bibliáját* használatba veszi, annak nem kell se vezérkönyv, sem tananyag-felosztás, mert amire szüksége van, az valóban mind benne van a tanító kézikönyvében. Erős a meggyőződésünk, hogy ezek az abécék és bibliák a legrövidebb idő alatt meg fogják hódítani a katolikus tanító-ságot. *Mutatványpéldányt küld a Szent-István-Társulat.*

Új katolikus pedagógiai lexikon.

(c) A Rolffus és Pfister-féle «Real-Enzyklopädie des Erziehungs- und Unterrichtswesens nach katholischen Prinzipien», mely négy kötetben 1863 és 1866-ban, majd második kiadásban 1872—74-ben jelent meg s amely a maga korában elsőrangú szakmunka volt, ma már nem felel meg a modernebb igényeknek. Egyéb lexikonok pedig ellentétes szellemik folytán nem használhatók a katolikus pedagógusok által. E szükségletet kielégítendő, a freiburgi Herder cég, mely már annyi áldozatot hozott a katolikus pedagógiának és amely a «Bibliothek der katholischen Pädagogik» című sorozatos kiadványával a szakkörök osztatlan elismerését vívta ki, a közel-múltban rászánta magát egy modern, katolikus pedagógiai lexikon kiadására.

Az új lexikon kiadására Ernst M. *Roloff* vállalkozott, főmunkatársa pedig *Otto Willmann* lett, aki klasszikus munkában írta meg az idealizmus történetét s számos nevelésügyi munkával gazdagította a keresztény irodalmat. A munkatársai — körülbelül 200 — mind szakavatott művelői az egyes tudományzakoknak. A következő néhány név némileg tájékoztathat a lexikon tudományos színvonaláról: Gutberlet, Mausbach, Rösler, Grisar, Knecht, Krus, Schnürer stb.

Az ötkötetre tervezett munkából eddig az első jelent meg, melyet a többi gyorsan fog követni. A megjelent kötetről csak a legnagyobb elismeréssel szólhatunk.

Mindenekelőtt szembetűnő, hogy a katolikum elve a legkisebb közleményben is szigorúan keresztül van vive. A második fontos kérdés a terminologia. Mindenki, aki foglalkozott tudományos kérdésekkel, tudja milyen kínos a szakkifejezések — a terminologia — kérdése. Ahány író, annyi terminus technikus. Hogy ezt elkerüljék, a lexikon munkatársai pedagógiai kérdésekben *Willman* «Didaktik als Bildungslehre» című művét követik zsinórmértékül.

Már az első kötetből megállapíthatjuk, hogy a lexikon a pedagógia elméleti és gyakorlati és módszertani kérdéseinek oly tömegét nyújtja, melyet sehol sem találhatunk meg. Különös súlyt helyez az újabb áramlatokra, így pl. a kísérleti, a szociális és gyógypedagógiára. Behatóan tárgyalja az egyes országok nevelésügyi állapotát, mindig pontos adatokkal és gazdag forrásjegyzékkel. Legnagyobb értéke tán abban van, hogy kiterjeszkedik a pedagógiával rokonszakú tudományágakra, a filozófiára, teológiára, orvosi tudományra stb., sohasem feledve el a főcél: a pedagógiai ismeretek minél alaposabb megvilágítását. Az egyes szakkérdésekkel foglalkozóknak pedig azért is megérdemli a figyelmüket, mert minden közlemény végén közli az alapvető és a legújabb irodalom bibliográfiáját s így elsőrangú forrásmunkának is használható.

Azt hisszük, hogy az új lexikon tartalmának bőrsége, szempontjának magassága, tudományos színvonalának megbízhatósága és előkelősége révén nálunk is mihamar népszerűvé fog válni, amit elősegít az is, hogy ára viszonylagosan nem mondható épen túlmagasnak. (16-80 kor.)

HIREK.

A Magyarországi Kath. Tanítók Országos Bizottsága közgyűlésének idejét az elnökség f. év augusztus hónap második felére tűzte ki. E közgyűlést dr. *Glattfelder Gyula* csanádi püspök, a Bizottságnak új püspök-elnöke fogja megnyitni és vezetni. A védőelnök ezúttal először fog szólni a magyar kath. tanítósághoz mint országos mozgalmának vezetője és irányítója és így érthető érdeklődéssel várják a bizottság tagjai és a magyar kath. tanítóság egyesületei az augusztusi közgyűlést. A kath. tanítóság e gyűlésén áldozni fog a nagy Eötvös József báró emlékének is. Az emlékbeszédet dr. *Giesswein Sándor* prelátus, egyházi elnök tartja. A központi iroda most dolgozik a közgyűlés részletes tárgysorozatának összeállításán s rövid időn belül szétküldi a meghívást a hazai kath. tanítóegyesületek elnökségeinek és a bizottság tagjainak.

Prohászka püspök a tanítókért. A székesfehérvári egyházmegyei tanítók hétfőn délelőtt tartották meg Székesfehérvárott a Szent-István-teremben rendes évi közgyűlésüket. Megjelent a közgyűlésen dr. *Prohászka Ottokár* székesfehérvári megyéspüspök is, kit a tanítóság lelkes ovációkkal fogadott. A megnyitóbeszédet dr. *Prohászka Ottokár* megyéspüspök tartotta, melyben a tanítóság anyagi helyzetéről beszélt. Szépen festette meg a mai kor tanítóját a nehéz anyagi viszonyok között s hangsúlyozta, hogy ő mint eddig a jövőben is teljes erővel azon lesz, hogy a súlyos helyzeten könnyítsen. Hogy eddig nem sikerült elérni a célt, nem rajta mulott. Megrajzolta a tanító típusát, akinek egész embernek kell lenni, mert hivatása nehéz és fenséges, ott eredményes munkát csak egész emberek produkálhatnak. A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után *Házy Ferenc* egyesületi alelnök bejelentette, hogy a tápintézet javára pénzügyminiszteriumi engedéllyel egy ajándék cimbalmot sorsolnak ki. Dr. *Klaucz György*, mint a tápintézet bizottságának elnöke ennek a fontos szociális leendő alkotásnak historikumát ismertette a közgyűléssel. Egy régi terv valósul meg, mikor a tápintézet tényleg megnyílik s a tanítóságnak épen a mostani szűkös viszonyok között nagy előnyöket fog biztosítani. A tanító olcsón nevelhető gyermekét, középiskolába járathatja s a melletti nyugodt lehet, mert gyermeke gondos felügyelet alatt lesz. A megvalósításban különösen két dolog okoz nehézséget, a házhelykérdés és a pénz. Az így azonban annyira előrehaladt már, hogy mindkét nehézség megoldható. A közgyűlés lelkesedéssel vette tudomásul, hogy dr. *Prohászka Ottokár* megyéspüspök az egyházmegyei pénztárból *harmincezer koronát adományoz a tápintézet javára.* A tápintézet 30—35 gyermek részére lesz berendezve s évi költsége 250—300 korona lesz. A közgyűlés a bizottságot továbbra is megbizta a tápintézet ügyeinek

vezetésével s az elnöknek, dr. Klaucz György kanonoknak halás köszönését fejezi ki buzgó munkálkodásáért. Tizenegy pályamunka érkezett be, a három legjobb, amelyeket egyuttal megjutalmaztak, a következőké: *Kapronczay* Margit Seregres, *Szabó* Elemér Polgárdi és *Fejes* István Csákvár. Hét munka későn érkezett. Indítványozzák, hogy a kántortanítók a nyári szünetben legalább két heti szabadságot kapjanak. Az indítványhoz a megyéspüspök is hozzájárult s a helyettesítés kölcsönösen fog történni. Helyeselte továbbá a megyéspüspök azt az indítványt is, hogy a nyári időben a hétköznapiakon a kántoroknak ne kelljen orgonálni. A pénztáros az egyesület és tápintézet vagyonáról számolt be, amit a közgyűlés tudomásul vett. A gyűlés végén a tisztikar a három éves megbízatásról lemondott, közlekedéssel azonban újlag megválasztották őket. A megválasztottak nevében *Házy* alelnök mondott köszönetet s egyuttal szép beszédet intézett kartársaihoz. A gyűlés, amelyen a papság is nagyszámban vett részt, a déli órákban ért véget.

Kálmán Károly. A magyar katolicizmus egy nagytehetségű tagját veszítette *Kálmán* Károlyban, aki vasárnap este Budapesten hosszas szenvedés után ötvenöt éves korában meghalt. A kiváló képzettségű papot az egész ország jól ismerte, aki évtizedekkel ezelőtt mint író és költő, nemkülönben mint politikus nagy szerepet játszott. Zsoltárfordításaival tűnt föl először s ez a műve az irodalomtörténetben is megörökítette nevét. Pár évvel ezelőtt pedig az *Ossián* fordításával érdemelte ki az Akadémia jutalmát és elismerését. Ezen művével irodalmi nevét még nagyobbá tette; az egész ország, az egész sajtó az elragadtatás hangján emlékezett meg nagy munkájáról. Mint országgyűlési képviselő szintén előkelő szerepet játszott. Ez időben az ország nagy részét bejárta s gyűjtő, bámulatos szónoklataival hihetetlen eredményeket ért el. Mint egyházi szónok is első helyen állt, hallgatóságát minden alkalommal valósággal elbűvölte. 1858-ban született Ungváron és 1881-ben a székesfehérvári egyházmegye papjává szentelték. Törökbálinton és Adonyban káplánoskodott. Majd Székesfehérvárra került a városi iskolához hitoktatónak, később pedig a reáliskolában volt hittanár és székesegyházi hitszónok. Ez időben Székesfehérvárott nagy szerepet játszott, több ifjúsági lapot szerkesztett. Közben a *Zichy* grófoknál volt nevelő. *Zichy* János volt kultuszminiszternek és *Zichy* Gyula pécsi püspöknek volt a nevelője. 1890-ben a megyéspüspök Sós-kútra nevezte ki plébánosnak s húsz éven át vezette ennek a községnek lelki ügyeit. Közben sok megpróbáltatás érte, egészsége is megrendült olyannyira, hogy két évvel ezelőtt kénytelen volt a megyéspüspöktől a plébániától való fölmentését kérni s nyugalomba vonult. Egy ideig községében pihent, gyomorbaja azonban annyira súlyosbodott, hogy a klinikára kellett mennie.

Vasárnap este szabadította meg szenvedéseitől a halál, amelyet igazi keresztény lélekkel tűrt. Holttestét Sós-kút községbe szállították és helyezték örök nyugalomra, hogy ott pihenjen hívei között, ahol a pap, a nagy költő, író és politikus két évtizedet élt át hűségének szeretete, a nemzet bámulata és tisztelete közt. Nyugodjék békében!

A madarak és fák napjáról szóló iskolai jelentések III. évkönyve, mely az 1912-iki ünnepélyekről számol be, az Országos Állatvédő Egyesület kiadásában

és *Fodor* Árpád tanár főtítkár szerkesztésében megjelent. A 9 íves könyv 6078 iskola jelentéséről számol be a tavalyi 2814-gyel és tavaly előtti 1407-tel szemben. A bevezetés a tanügyi hatóságok körrendeleteiről számol be és nagy hálával közli *Zichy* János gróf tavalyi rendeletét. Erre következik mind a 72 tanfelügyelőség és kirendeltség jelentéseinek áttekinthető ismertetése, Fiume, Horvát-Szlavonország, sőt Bosznia és Románia néhány magyar iskolájának is hiráda. Majd a statisztikai táblák összefoglalása és a zárzó következik. Az évkönyv az intézmény gyors és nagymértékű fejlődéséről tesz tanúságot. Az ünnepelésben részt vett tanulók száma kerek millió (1911-ben félmillió). Faültetés 3629 (1911-ben 452) helyen volt, az Országos Ifjúsági Madárvédő Ligának fogadalomtéttele 3648 (1911-ben 290) helyen. 400 ezernél több Liganyomtatvány fogyott el eddig és 4469 helyen volt közönségre felhívás a tanulságos és erkölcsnemesítő ünnepélyeknek (1911-ben 780 helyen).

A Besztercebánya-egyházmegyei r. k. tanítói egyesület besztercebányai köre f. évi június hó 19-én délelőtt 10 órakor Besztercebányán, a r. k. fiúiskola IV. oszt. tantermében tartotta körgyűlését. *Tárgysorozat volt:* 1. Elnöki jelentés. 2. A múlt közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. A «Férol»-féle számolási módot ismertetette: *Hölszky* Károly theol. tanár. 4. «Az iskolai szociális nevelésről» tartott felolvasást: *Hammer* Ferenc tájói tanító. 5. Egyesületi és segélyalapi tagdíjak beszédese. 6. A jövő körügyre kidolgozandó tétel megállapítása. 7. Az 1914. évi körgyűlés helyének kijelölése. 8. Indítványok. 9. Tisztújítás. Reggel 9 órakor szentmise előzte meg a gyűlést.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

S. G. 1. A kántortanítónak kántori teendőit az illetékes egyházi főhatóság állapítja meg a hitközségi gyűlés előterjesztésére. 2. A folyamodványt beadják, de mellékletekre nincs szükség. — **Sch. E.** A Kath. Tanítók Országos Bizottságának közgyűlése f. év augusztus hónap második felében lesz. — **A. J.** Beszámítanak 1110 koronát, vagyis a jövedelem felét. Kiegészítést nyer a korpótlék betudásával 2000 koronára. Az 1893. előtti időre 200 korona személyi pótlékra tarthat igényt. — **B. J.** Saját vagyona után tartozik a hitközségi adót, párbért fizetni. — **K. J.** A késedelmezés okát egyedül a kir. tanfelügyelőség írhatja meg. Mindenesetre sürgesse meg az iskolaszéki elnök ur a nyugtatványok visszaküldését. — **M. T.** Kap 500 korona kiegészítést és igénye van 400 korona személyi pótlékra. Kántori járandósága 288 korona. Várja meg a kiutalványozások lebonyolítását és csak azután kérje nyugdíjaztatását. A fennálló törvény értelmében nyugdíjaztassa. Az új nyugdíjtörvényen még csak most dolgoznak az illetékes tényezők. — **H. L. 1.** Kap 500 korona kiegészítést. Tisztán kántori jövedelemül marad 161 kor. 28 fillér. 2. A törvényben megszabott időben kérelmezzék az államsegélyt. Az összes megkívánt mellékleteket csatolniuk kell, mert még nem élvez az iskola államsegélyt. 3. Ha az iskolaszék úgy osztja be, akkor kötelesek, de méltányos, hogy ők is megkapják a külön tiszteletdíjat. — **Sch. J. V.** Beosztást nyer a kezdőfizetésre, de szeptember hónap elején előléptetik a III. f. o. 3. fok. 1400 korona fizetésre. 2. Ha az iskola a feltételeknek megfelel, akkor a segélyt a törvény rendelkezése értelmében kapja meg a tanító. — **Cz. J. 1.** Az iskolaszék határozatai csak az egyházi főhatóság megerősítő leirata után hajthatók végre. Az említett határozat is így bírálendő el. 2. A hitközségi iskolaadót az iskolaszék veti ki és gondnoksága kezeli a begyűlt adót, mint hitközségi vagyont. Ezt a Rendtartási szabályok írják elő, tehát az iskolaszék csak köteleességét óhajtja teljesíteni. — **K. M.** Az eredeti díjével helyett a másolatot azért jobb ily ügyben használni, mert az eredeti okmány könnyen eltévedhet, amiből kellemetlen hátrányok származhatnak.

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt püspöki kar határozata kötelezőnek nyilvánította a katolikus népoktatási intézetek pályázatainak a «Népnevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL:
Szent-István-Társulat Budapest.
A KIADÓHIVATAL FŐNÖKE:
LOVÁSZY DEZSŐ.

Pályázati hirdetések minden egyes szávának egyszeri közlése 6 fillér. Csakis azon pályázatok közöltetnek, melyeknek díja előre lefizetett.

A lapot kérjük gondosan megőrizni. Pótlásokat számonként 30 fillér ellenében teljesítünk. Csakis azt a pályázatot közöljük, melyért a pénzt péntek délig megkapjuk.

Esztergomi érseki megye.

Konyhai (Pozsony m.) róm. kath. népiskolához tanítói állásra pályázat hirdettetik. Javadalma: 1 szoba, 12 m. keményfa, 648 kor. + 20 kor. a községtől, a többi az államtól. Vasúti állomás helyben. A folyamodványok *herceg Pálffy Miklós* úrra címezve az iskolaszékek küldendők július 12-ig. 569 1—1

A zsigárdi (Pozsony m.) róm. kath. iskolánál megüresedett tanítói állásra július 5-ig pályázat hirdettetik. Javadalma: államsegéllyel 1000 kor., egy bútorozott szoba és 20 kor. kertiletmény. Kérvények az iskolaszékek címére küldendők. 576 1—1

Egri érseki megye.

A maklári (Heves m.) róm. kath. népiskolánál lemondás folytan megüresedett IV-ik tanítói állomásra pályázat hirdettetik. Javadalmazása: 1. A hitközség pénztárából évi 200 kor. 2. Államsegéllyel évi 800 kor. 3. Egy-egy holdnyi kert egyenértékű fejében a hitközségi pénztárból évi 20 kor. 4. A tanterem fűtésére a hitközség által behorítva 12 m. jöminőségű tüzifa. 5. Két szoba, egy konyha s egy kamrából álló lakás. Köteleisége: 1. A haladó fiú, azaz a 3—6. osztályok vezetése. 2. Az ismétlő fiútanterem 3 osztályának, emellett a gazdasági ismétlőiskola tanítója a leányismételőket oktatja, a mindennapi iskolában előadott tantárgyak ismétlésében vezetni. 3. A vezetése alatt álló mindennapi tanítókat vasár- és ünnepnapokon, nemkülönben az őszi, tavaszi és nyári iskolanapokon a templomba, úgyszintén annak idején processiókra vezetni s rájuk felügyelni. 4. A javadalom után rárovaradó adókat a sajátjából tartozik fedezni. Pályázni önjuttatott képesítési oklevéllel, működési bizonyítványokkal és keresztleveleikkel felszerelt kérvényeiket folyó évi július hó 14-ig alábbihoz küldjék. Az állomas folyó évi szeptember hó 1-én lesz elfoglalandó. *Hámán András* plébános. 562 1—1

Jászkeszrére augusztus hónapra helyettes kántort. Fizesés egyezés szerint, stóla fele s lakás. *Horváth Lajos* róm. kath. kántortanító. 568 1—1

Polgáron (Szabolcs m.) két férfitanítói állásra pályázatot hirdetünk. Javadalmazás: az egyiké: fételek föld hasznélvezete, hasznbérértéke évi 600 kor.; kézpénzben 693 14 kor.; lakás természetben, esetleg 200 kor. lakpénz és 20 kor. kertpótlék. Másiké: 100 kor. hitközségtől; 900 kor. államsegély; lakás természetben, esetleg 200 kor. lakpénz és 20 kor. kertiletmény. Kérvények keresztlevelel, házassági vagy nőtlenégi bizonyítvánnyal, oklevéllel és működési bizonyítvánnyal folszerelve július hó 15-ig beküldendők. Az állások csak szept. hó 15-én foglalhatóak el. *A róm. kath. iskolaszék.* 577 1—1

A kunhegyesi (Jász m.) róm. kath. tanítói állásra pályázat. Fizesése államsegéllyel törvényszerű. Kertiletmény 20 kor. Háromszobás lakás. Kántori teendőkből segédkezni köteles. Köteleiségei díjlevél szerint. Tanítónak is pályázhatnak. Kellően folszerelt kérvények alulírottál július 6-ig nyújtandók be. *Nemes Antal* lelkész. 579 1—1

Csanádi egyházmegye.

A kisnezsényi (Torontál m.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Javadalma: 900 kor. tanítói,

200 kor. kántori alapfizetés kézpénzben s a törvényes fizetéskiegészítés, továbbá az iskolaszék által megállapított stóla; lakás: 2 szoba, 2 konyha, éleškamra, istálló, ól, 1200 □ öl kert. Köteleisége: a kisnezsényi róm. kath. elemi- és ismétlőiskolát vezetni (tannyelv magyar), Kisnezsény községben pedig horvát nyelven a jelen szokásos és a jövőben bevezetendő összes kántori teendőket végezni. Kérvények felszereléssel július 20-ig *Gerőfi Miklós* isksz. elnök címére küldendők. 580 1—2

Erdélyi egyházmegye.

A gyergyóújfalui központi róm. kath. elemi iskolánál egy férfitanítói állásra július hó 10-ig pályázat hirdettetik. I. Javadalmazása: a) államsegéllyel 900 kor., b) községi pénztárból 100 kor., c) kertiletmény a községi pénztárból 20 kor., d) törvényszerű lakás. II. Köteleisége: az iskolaszék által megjelölt osztályok tanítása és külön díjazás mellett a faiskola kezelése. *A gyergyóújfalui róm. kath. iskolaszék.* 571 1—1

Kalocsai érseki megye.

A mozsorai kath. elemi iskolánál megüresedett kántortanítói állásra pályázat hirdettetik. Az állás javadalma: 1. 100 kor. törzsizetés, 200 kor. lakbér és 20 kor. kertiletmény az iskola pénztárából ¼ évi előleges részletekben; 2. körü belül 600 lélek után az itt szokásos stólailetmények; 3. 900 kor. államsegély; 4. az esedékes korpótlékok. A megválasztott tartozik a mindennapi és ismétlőiskolában tanítani, a kántori teendőket végezni s az Újvidék-Palánkai Tanító-Egyesület állandó tagja lenni. A kérvények az iskolaszékek címére július 15-ig ngs. *Kirschbaum Lajos* esperes és kanonok úrhoz Títelre küldendők. 570 1—1

Kassai egyházmegye.

A morvai (Zemplén m.) róm. kath. iskolaszék tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizesése államsegéllyel 1000 kor. Választás július 10-én. Az állás aug. 1-én elfoglalandó. Oklevéllel, illetőségi és működési bizonyítványokkal s esküigazolvánnyal felszerelt kérvények *Kristóf Lajos* plébános, Vásárhely (Zemplén m.) címre küldendők. 567 1—2

Sáros vármegyében levő szentkeresztii róm. kath. kántortanítói állomásra pályázat hirdetetik. Törvényszerű javadalmazás állami segéllyel, kétszobás újonnan berendezett lakás, konyha, kamara, pince, magtár, gazdasági épületek, kert. Mellékjövedelem 80—100 kor. Kérvények július hó 20-ig, mely napon a választás is meg fog ejtetni, az iskolaszékek elnökhöz Szentkeresztre, (u. p. Szyneujfalú) intézendők. Személyes megjelenés okvetlenül megkívántatik. Az állás azonnal elfoglalandó. *Sallay Máttyás* esp.-plébános, isksz. elnök. 572 1—1

Nagyváradai latin szert. egyházmegye.

A nagyszalontai róm. kath. III—VI. osztályú vegyes iskolánál megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalmazása: 1. Kézpénz 1000 kor. 2. 38 m² tüzifa, amelyből

az iskolaterem is fűtendő. 3. A fa beszállítására és felvágására a hitközség 70 koronát ad. 4. 6 hold és 720 ööl föld hasznélvezete, amelynek ez idő szerinti hasznóbére 140 kor. Ezen bérösszegért a hitközség nem szavatol. Az ez után járó adókat hasznélvező fizeti. 5. Természetbeni lakás, mely áll: három szoba, konyha, kamra és kert használatából. 6. Stóla és szentmise alapkából 150 kor. Kötelmei: Az összes kántori és tanítói teendők pontos teljesítése mellett úgy az elemi, mint a gimnáziumi növendékeknek egyházi énekekre való tanítása. Sajátkezűleg írott kérvények, családi állapotot feltüntető bizonyítvánnyal, oklevél, működési bizonyítvány és keresztlevelel felszerelve 1913. július 20-ig bezárólag a nagyszalontai róm. kath. plébániahivatalhoz nyújtandók be. Az iskolaszék fenntartója magának a jogot, hogy a pályázók közül egyeseket kántori próbára meghív. A megválasztott tanító állomását augusztus 1-én elfoglalhatja. *Az iskolaszék.* 566 1—1

Szolnokháza fiókegyház kántortanítóságára július 20-ig pályázat hirdetik. Javadalma: egyházközségtől 250 kor., stóla 10 kor., működési időnek megfelelő államsegély, két szoba, konyha, kamra, pince, istálló, kert. Kötelesség: rendes- és ismétlőiskola vezetése, istenítisztelet tartása. Róm. kath. iskolaszékhez intézett kérvények *Brösztel Lajos* espereshez, Margitta (Bihar m.) küldendők. 575 1—1

Nyitrai püspöki megye.

A **vághegyesi** róm. kath. iskolaszék tanítónői állásra pályázatot hirdet. Fizetése: hitközségtől 100 kor., államsegély 900 kor., kertiletmény 20 kor. és lakás. A megválasztandó köteles egy tanteremben a mindennapi és ismétlőoktatást végezni. Tót nyelv ismerete szükséges. A pályázati kérvények róm. kath. plébániahivatal címére *Vágiapólczára* (Trencsén m., Zsolna mellett) küldendők július hó 10-ig. 555 2—2

Látrékai (Trencsén m.) róm. kath. iskolánál tanítói állásra pályázat hirdetik július 14-ig. Javadalma törvénytörvény szerinti 1000 kor. Azonkívül az ismétlőiskola vezetéséért, a fizetésbe be nem számítható személyi pótlék címén 150 kor. és ugyancsak személyi pótlék címén 80 kor. püspöki segély, amely azonban bármikor megvonható. Természetbeni lakás szép kerttel. Tanítónők is pályázhatnak. Tót nyelv ismerete szükséges. Plébániahivatal *Láz,* (Trencsén m.) 573 1—2

Szepesi püspöki megye.

Az **alsóláposi** (Szepes m.) róm. kath. kántortanítói állásra július 15-re pályázatot hirdetünk. Fizetés: Hitközségtől 748 kor. Hat hold föld és rét, vagy bérléte 100 kor. Hat öl hasábfű trázhoz szállítva, vagy értéke 72 kor. Temetésekért átlag 80 kor. Más kántori járandóságok 200 kor., sőt feljebb. Esetleg szép melléjkövedelem a szövetkezethnél. Rendes szép lakás, két szoba, konyha, kamra, pince. Gazdasági épületek jó karban. Ház mellett kert. Legeltetési jog. Korpótlék. Tót nyelv ismerete szükséges. Okmányokkal felszerelt folyamodványok az iskolaszék címére küldendők: *Alsólápos, p. Nedec. Iskolaszék.* 564 1—2

Helivágása (p. Nagyhársas, Szepes m.) róm. kath. tótannyelvű népiskolának kántortanítói állására július 10-re pályázatot hirdet. Fizetés készpénzben havonként előre 1000 kor. (tetszés szerint terményben is), lakás és fa. *Moy László,* róm. kath. lelkész. 574 1—2

Szombathelyi egyházmegye.

Az **alsószőlőnkői** (Vas m., Szentgotthárd mellett) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Fizetése díjlevél szerint 1071 kor. készpénzben és természetben és 85 kor. államsegély. Szép lakás és kert. Pályázati idő július 1. Kérvények *dr. Lenarsich Imre* elnökhöz küldendők. 561 2—2

Veszprémi egyházmegye.

Tés (Veszprém m.) község róm. kath. iskolaszéke (az osztálytanítónak katonai szolgálatra való bevonulása miatt) az 1913/14. tanévre helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet. Pályázhat okleveles férfi vagy nőtanító. Pályázati határidő július hó 15. Javadalom: 800 korona fizetés, egyszobás butorozott lakás, ennek fűtésére négy (4) méter tűzifa. *Az iskolaszék.* 563 1—1

A «Népnevelő» 19., 20., 21-ik számában hirdetelt **kisgyaláni** róm. kath. kántortanítói állomásra a pályázati megújítatik. A választás július 2-án a szentmise után énekpróbával összekötve. A kérvények a göllei plébánia címére küldendők. Az utolsó vasuti állomás *Baté,* (Somogy m.) 565 1—1

Váci egyházmegye.

Föltétlenül jóhangú segédei keresek. Fizetése évi 1040 kor., lakás, fűtés, világítás, reggeli, vári templom jövedelme gyertyapénz. Állás azonnal elfoglalandó. Szolnok. *Medgyesy Géza* kántor. 559 2—2

Okl. kántortanító segédi vagy helyettesi állást keres. Hangja tenor. Cím: «Kántortanító» *Gyetta* (Zólyom m.) 578 1—1

Stampay ének- és imakönyve,

(XIX. kiadás, 256 oldal) felvázsonban 30 fillér, egészvázsonban 50 fillér. Tízre egy ingyen, kotta is egyszer ingyen, **KÖBÖLKUTON, Esztergom.** — A Stampay Miklós-féle **Köszöntőkönyvecske** nem nálam kapható, hanem öcsémnél Nógrádkisterenyén, 12 db franko 2 kor.-ért. 352—4

A sikeres tanítás kelléke a jó „tanesszköz“.

Ilyen a BODA-féle mechanikai számoló-szerkezet, mely Magyarországon 7226. sz. a. Németországban 58.339/1910. sz. a. szabadalmat nyert. Az elemi iskolák részére 152.342/1909. sz. a. miniszterleg engedélyezett 1000 koronával jutalmazott, díszoklevél és áll. éremmel kintüntetett, az Orsz. Kath. Tan. Tanács által 32/1910. sz. alatt engedélyezett, továbbá az összes állami iskolák használatára külön is engedélyezett legjobb számoló-szerkezet. Számos elismerő levél, hivatalos bírálat igazolja gyakorlati értékét. **Ára 45 korona.** Megrendelhető a Szent-István-Társulatnál Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28.

Népiskolai címtáblák

45×60 cm. nagyságban rendkívül tartós, ölmazott acélbádoglemezből, fehérzománc alapfestéssel, fekete nagybetűs felirattal, az itt látható mintarajz szerint színes magyar címmel ellátva darabonként 15 koronáért megrendelhetők. ::::

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

könyvkiadóhivatala és könyvkereskedése részv. társaság.

Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/B. szám.

Bármely más felirat jutányos áron megrendelhető. 278

ÚTMUTATÓ

a községi és hitfelekezeti tanítók járandóságainak megállapításához és az ezzel kapcsolatos eljárásokhoz az 1913. évi fizetési &&& törvény és az idevonatkozó korábbi törvények alapján. &&&

ÖSSZEÁLLÍTOTTAK:

**EMBER KÁROLY és
WOHLMUTH ERNŐ**

Ára 2 korona.

A könyv tartalma:

I. Alkalmaztatás. A tanítás irányáról. Az oktatás nyelve. Állások szervezése. Állás betöltése. Kultuszminiszter jogköre az államszolgálatos tanító fölött. Nem magyar nyelvű tanítási iskolákról. Önkéntességi évet szolgáló tanító helyettesítése. Segédtanító alkalmazása. Személyi változások bejelentendők. Tanítók alkalmaztatása. Tanítójelölt alkalmazása. Tanító köztisztviselői jellege. Új összeírás mely esetben történik. Végleges alkalmaztatás. Vitás kérdésekben való felelősség.

II. Javadalmasítás. 1913. évi XVI. t.-c. a községi és hitfelekezeti tanítók illetményeinek rendezéséről. 1907. évi XXVII. t.-c. a nem állami elemi népiskolák jogviszonyairól és a községi és hitfelekezeti néptanítók járandóságairól. Az 1907. évi XXVII. t.-c.-et módosító rendelkezések. Fenntartóknak a törvenytől eltérő külön rendelkezési a tanítói fizetést illetőleg mely esetben érvényesek. Fizetés biztosítása. Fizetési kiegészítés biztosítása a fenntartó által, ennek szegénysége esetében az állam által. Fizetésrendezés kezdő hatálya. Fizetés miből állhat. Fizetés redukálásáról. Hátralékos járandóságról. Hogyan biztosítja a törvény a szerzett jogokat. Illetmény-táblázat. Ingatlanok használatvezetése. Ismétlőiskolai és tanoncoktatási díjról. Javadalom megállapítása. Kántori javadalom beszámítása. Készpénzfizetésről. Kincstári tanítókra is kiterjed a törvény hatálya. Megszámlált szolgálati idő. Milyen járandóság nem számítható be a fizetés megállapításánál. Özvegy ellátása. Segédtanító fizetése. Személyi pótlék. Az 1893. év október hó 1-je előtti időre eső személyi pótlék. Szerzett jogok biztosítása. Szerzetestanítók illetményei. Szerzetestanítók fizetése. Szolgálati évek betudása. Szolgálati idő megállapítása. Szolgálati idő be nem számítása. Tanítók ellátása. Tanítók fizetési osztályai és az osztályok fokozatai. Tanító fizetési igénynek korlátozása és mi vonható le a fizetésből. Terményjárandóság átszámításáról. Természetbeni fizetésről.

III. Lakás. Lakáspénz-osztályok. Lakáspénz megállapítása. Lakhely kötelezettség. Milyen legyen a tanítónak természetben adott lakása.

IV. Minősítés. A hitfelekezeti tanítók minősítése. Elölépés. Elöléptetés. Elölépés és előléptetés ideje. Kinek a joga a tanítót előléptetni. Mikor léptethető elő a tanító soron kívül. Mikor nem lehet megtagadni a tanító előléptetését. Minősítés. Minősítés ideje. Minősítés körüli eljárás. Sérelmes minősítés. Szolgálati idő az előléptetéshez és az előléptetéshez.

V. Államszegély. Az államszegély kérelmezése. A már államszegélyt élvezők hivatalból nyerik el az államszegélyt. Államszegély feltételei. Államszegély igénybevétele. Államszegély elvonása. Eljárás az államszegély elnyerésére. Meddig kérhető az államszegély. Mikor nem igényelhet a fenntartó államszegélyt. Újonnán szervezett állások államszegélye

Az új fizetési törvény intézkedéseinek alkalmazása a különböző esetekre, a törvény megfelelő magyarázata nélkül, igen nehezen végezhető; ezért úgy a hatóságok, valamint az érdekelt tanítók világos útmutatást nyernekeljárásaikhoz e füzetből.

Félszáznál több példa ismereti a törvény alkalmazásának helyes módját.

Tanítóknak, tanítónőknek, iskolaigazgatóknak, iskolaszékeknek, iskolai hatóságoknak nélkülözhetetlen.

MEGRENDELHETŐ A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT KÖNYVKIADÓHIVATALÁBAN, BUDAPEST, VIII. KERÜLET, SZENTKIRÁLYI-UTCA 28. SZÁM.